

انتخابات مجلس مؤسسان

۱۳۰۴ ش.

(قسمت دوم)

محمود دلفانی

و گرم‌رود گزارشی بدین مضمون به وزارت داخله ارسال گردید که لاخاطر مبارک از ترتیب انتخابات سواب و گرم‌رود مطمئن باشد که انشاءالله التیاس و انشاءمی در جریان این امر مهم و خطایی در مفاد مواد قانونی و مقررات مبارکه روی نخواهد داد و همچنین (۲۳) در گزارش حکومت شوشتر آمده «در این سه روزه نظر به تسریع جریان امور انتخابات و برای آن که اهالی بیشتر بتوانند استفاده از حقوق ملی خود بنمایند، اعضای انجمن و مباشرین خدمت به منازل خود برفته و صرف ناهار در مسجد [امام حسین] ع می شد، جای و قبیلان و میگاز از صبح تا عصر به مصرف عموم می رسید و در ادامه (۲۴) گزارش خود را چنین می می‌گیرد که «در روز ۲۶ آبان ماه انجمن نظارت تحت ریاست حضرت حجه الاسلام [آقای حاج سید بزرگ مجتهد] تشکیل، عده‌ای از اهالی نیز حضور به هم رسانیده و حجاب میوزا آقاخان مستوفی از طرف حکومت جلیله برای نظارت در حفظ و رعایت مواد قانونی تشریف آورده و مراقبت و مواظبت در جریان امر استخراج بود (۲۵)».

نظارت پیوسته‌ای که در شهرستان‌ها می شد به دلیل تسویع در گردآمدن نماینده در تهران بود. عبدالله مستوفی در این باره می‌گوید: «از این روز ۱۱ آبان تا روز ۱۵ آذر که روز افتتاح مجلس مؤسسان است، هم تمام کارکنان دولت مصروف انتخاب نمایندگان مؤسسان و جمع‌آوری آنها در تهران بوده است (۲۶)» و بر اثر این اقدامات بود که از اوایل آذر پیش‌رس نمایندگان وارد تهران شده و تا پانزدهم این برج دوستانه و چهل‌ویک نفر از آنها حاضر بودند و این روز برای افتتاح مجلس مؤسسان تعیین شد (۲۷)».

البته در لایبلی گزارش‌های رسیده، مواردی از اختلال و بی‌نظمی در جریان انتخابات به چشم می‌خورد. به عنوان نمونه برخلاف ادعای حکومت سراب در آرام بودن اوضاع، کفیل ابالت، به وی هشدار می‌دهد که، که از فرار مذکور پاره‌ای اشخاص در اطراف جریان امور انتخابات آن حدود برخلاف مقررات جاریه و قوانین انتخابات رفتار، محل جریان صحت امر می‌گردند... در صورت صدق چرا باید جلوگیری نگرد و زاریت فضیه رانده‌اند... تا نگیرد می‌شود

بخش اول مطلب مجلس مؤسسان مر شمس‌الدین گلشنه هفتنامه گنجینه اسناد به چاپ رسید و اکنون بخش پایانی آن درج می‌شود.

در این چارچوب حکام ولایات موظف بودند که گزارش انجام انتخابات را به صورت تلگراف‌های رمز و کشف به مرکز ارسال کنند (۳۷). انتخاب نمایندگان فقط در حوزه انتخابیه مرکزی هر ولایت صورت می‌گرفت و بر این نکته تصریح و تأکید می‌شد که برای این که اهالی قصبات و دهات نیز باید از حقوق خود استفاده نمایند، مقتضی است با نشر اعلان در اطراف، عموم اهالی قصبات را از هر حیث مستحضر نمایند (۳۸)».

پس از آن که در ۲۱ آبان نظامنامه انتخاب اعضای مجلس مؤسسان منتشر شد و دولت خارجی حکومت موقتی رضاخان را بتدریج به رسیدن شناختند (۳۹)، دولت با دلگرمی بیشتری کار را پیگیری کرد و طی مکاتباتی هماهنگی لازم را در انتخابات شهرستان‌ها بوجود آورد. پس از صدور دستور انتخابات در ۱۲ آبان، حکام ولایات موظف بودند که طبق دستور وزارت داخله و بر اساس ماده ۱۴ قانون انتخابات «برای تعیین انجمن نظارت مرکزی، ۲۴ نفر از طبقات شش‌گانه (علماء اعیان، مالکین، تجار، اصناف، زارعین) و ۱۲ نفر از معتمدین اهل محل که معروف به اهانت و باسواد دارای شرایط انتخاب نمودن باشند دعوت کنند» که در همان جلسه از میان مدعوین با سایرین «به رأی مخفی و با اکثریت نسبی نه نفر را برای عضویت انجمن تعیین ... و نه نفر دیگر را نیز به عنوان عضو علی‌البدل از همان مدعوین انتخاب (۴۰)» کنند.

مدت زمان در نظر گرفته شده ۵ روز بود و در ظرف این مدت اعضای انجمن نظارت می‌بایستی به وزارت داخله معرفی شوند. در گزارش‌های (۴۱) تلگرافی که حکام موظف به ارسال به مرکز بودند، نکات (۴۲) قابل توجهی وجود دارد، در اغلب آنها از نظم و امنیت موجود ابراز رضایت و اطمینان شد و مشخص است که اوضاع کاملاً تحت نظارت حکومتی بوده است. به عنوان نمونه از حکومت سراب

اشخاصی که در امور انتخابات تشیبات غیرقانونی می نمایند فوراً به فرماندهی آنجا معرفی نمایید که با اقدامات لازمه جلوگیری نموده (۴۸) ... حکومت سراب هم در جواب دلیل اختلال ویی نظمی را ترسیمند تمه تعرفه ها و غرض ورزی شخصی عده ای ذکر کرده و می نویسد «عموم اهالی برضد آنها [مفرضین] هستند» (۴۹) در تلگراف دیگری از والی آذربایجان می خوانیم که اهالی نباید بدانند اگر به تحکیم و تنظیم و تدبیس و مستعین و پول دهندگان کسی آمده به وکالت آنها رأی نوشته به صندوق آزاد اخل نماید، تماماً رد و از عاملین بازخواست خواهد شد (۵۰) «متأسفانه گزارش ها محدود به چند شهر می شود و نمی توان در هر صورت تصویر کاملی به دست آورد.

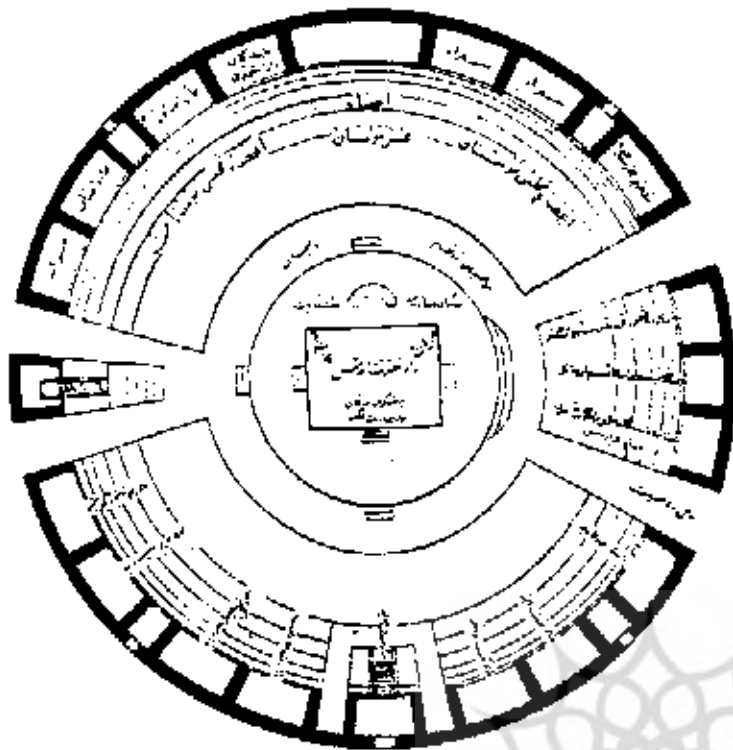
مورد دیگری که نمونه اختلال در انتخابات است در شکایت اهالی آبادان به عنوان سیدحسن نقی زاده، در اعتراض به انتخاب شیخ خزعل و قرار دادن صندوق آزاد شهر «محبیره» احر شهر او تقاضای گذاشتن صندوق در آبادان منعکس است. اولاً باید در نظر گرفت شیخ خزعل که از خویش سنان به نمایندگی در آمد، طبق بند ۶ ماده ۱۲ و بند ۱۰ تبصره ماده ۱۳ قانون انتخابات که شرایط انتخاب شونده را اشتهار به اعلت و درستکاری و محروم بودن مفسرین سیاسی که برضد اساس حکومت منی و استقلال مملکت قیام و اقدام کرده را تصریح کرده بود، نمی توانست به عنوان نماینده مجلس موسان قانوناً انتخاب گردد. در عرض حال مردم آبادان هم به آن اشاره شده ... آیا مگر این همان خائنی نبود که از ظنم و تعدیات خود فغان خویش سانیان را به عرش اعلی رسانیده، آیا مگر این همان خزعل نبود که یک سال قبل علم خودسری را برافراشت، چطور شد که مجدداً به این زودی از او اطمینان پیدا کرده او را انتخاب نمودند... و با لحن تنیدی گوشزد می کنند «فاسوس که دست آن خائنین که در زمان خزعل مصدر کار بوده اند کوتاه نگردیده و امروز هم همان اشخاص مصدر کار شده... و در ادامه به پختن تعرفه نزد «اهالی بین النهرین» که تبعه خارجی هستند و نفوذ خزعل در بین شیوخ اشاره می کند که «به یک دستشان تعرفه و به دست دیگرشان کاغذ لوله کرده که به اسم خزعل بوده و خود شیوخ نوشته بودند، تقسیم به طایفه خود می نمودند و می گفتند بروید و بیندازید در صندوق، آن بیچارگان هم که هیچ از قضیه مطلع نبودند رأی خود را که شیختر نوشته بود می انداختند در صندوق» و بعد اظهار گلابه می کنند که «آیا این است معنی آزادی، این است معنی مشروطه، پس اگر واقع آزادی و مشروطیت همین است، درود بروان محمد علی میرزا و صد یاد از استبداد (۵۱)».

با وجودی که تصریح شده بود که با اعلام نتایج انتخابات «چنانچه کسی شکایت داشته باشد در ظرف یک هفته از تاریخ این اعلان به انجمن نظارت مرکزی (در عمارت مدرسه دارالفنون) مراجعه کند» (۵۲) ولی به این شکایت رسیدگی نمی شود و حکومت اصفهان پس از گذشت چند ماه در ۲۲ اسفند همان سال به وزارت داخله می نویسد «محل انجمن هم در وسط شهر آبادان معروف در مسجد بازار بوده، بکلی این واپس را نکذیب می کنم» (۵۳).

انتخابات از ۱۲ آبان که دستور آن از طرف وزارت داخله صادر گردید آغاز و مجلس در ۱۵ آذر که نمایندگان در تهران حضور یافتند

گشایش یافت. برای تسریع در امر انتخابات مجلس در ۱۷ آبان مبلغ ۵۰۰۰۰ تومان اعتبار برای معارف جاری تصویب کرد (۵۴) و قرار بر این شد که دولت مخارج سفر نمایندگان انتخابی شهرستان ها را سرعت تهیه کرده تا در تشکیل مجلس تسریع به عمل آید (۵۵). ترکیب نمایندگان وارد شده در تهران جالب توجه است. «مجلس موسسان مرکب از نمایندگان کلیه شهرستانها با شرکت چند تن از علمای روحانی و رؤسای ایلات قشقایی و بختیاری و ایلات کرد و خراسان و ترکمان ها و رجال مهم مانند قوام الملک شیرازی و شوکت الملک بیرجندی امیرقباآت و غیره... برگزار شد» (۵۶) در واقع گشایش مجلس موسان در حالی صورت گرفت که احمدشاه هنوز خود را پادشاه قانونی ایران می دانست و زمزمه های مخالفت از کنار و گوشه کشور شنیده می شد و گرچه تکلیف قطعی سلطنت با واگذاری آن به رضاخان و دودمانش مشخص گردید و دول بزرگ خارجی مانند انگلستان سلطنت پهلوی را به رسمیت شناخت ولی بودند کسانی که هنوز این مسئله را به رسمیت نمی شناختند. در این راستا می توان به فعالیت و مخالفت های عده ای در آذربایجان در مورد تصمیم مجلس موسان اشاره کرد. گزارش حکایت از این دارد که «... به تحریک دشمنان این مملکت بعضی آزمهاجرین ایرانی مقیمین بادکوبه و سایر بلاد قفقازیه مخصوصاً در بادکوبه و تفلیس نمایشاتی برخلاف جریان اخیر ایران داده شده که با نصیحات مجلس موسان مخالفت ها نموده و اظهار داشته اند ما ما از مسئله فاجارنازایی و از این که طرز حکومت فعلی ایران هم رژیم شاهنشاهی موروثی اداره بشود نیز ناراضی بوده و اعتراض خودمان را عیناً به جریان های امپریالیستی که در ایران سیر می نماید اعلام می نماییم و لازم است عملیاتی را که فعلاً جریان دارد بروتست و جداً طرز حکومت را تغییر داده و کمونیست نماییم» (۵۷).

به استنای مورخین هوادار سلسله پهلوی، اغلب مورخین جریان انتخابات مجلس موسان را بر اساس زور و جبر و غیرمردمی توصیف و بیین کرده اند، عبدالله مستوفی می نویسد: «در همه جاسمی شده است که اشخاصی انتخاب شوند که موافقت آنها به سلطنت پهلوی محتمل باشد» و چنین ادامه می دهد که «در حقیقت دولت تام هر کس را می خواست از صندوق بیرون می کشید مع هذا عده زیادی از اشخاص... از مرکز و ولایات انتخاب شده بودند که عده ای از آنها وکلای موافق پهلوی در مجلس شورای ملی بودند، حتی بعضی هم که در روز نهم آبان شاید عمداً غیبت کرده بودند، بعد از آن که دیدند کار گذشته، به داوطلبی عضویت در مجلس موسان عذر مافات... حواستند» (۵۸) و یامکی می آورد «همان اشخاصی را که می خواستند از صندوق ها بیرون (۵۹) آوردند» و ابوانف مورخ روس چنین اظهار نظر می کند «در ماه نوامبر ۱۹۲۵ م، انتخابات مجلس موسان صورت گرفت. توده های وسیع مردم عملاً در این انتخابات که سخت تحت فشار مقامات دولتی انجام می گرفت و کاملاً فلابی بود شرکت نداشتند. صورت اسامی نمایندگان مجلس موسان قبلاً بوسیله کارمندان دولتی و پلیس تهیه شده بود، تقریباً همه آنهاهی که به عنوان نمایندگان مجلس موسان شدند، بدون استثنا از طرفداران پادشاهی رضا خان، مالکان، بازرگانان و روحانیون بودند» (۶۰) و نوشته ها و مطالب

نقشه استقرار موکلین در مجلس مؤسسان

پی‌نوشت‌ها

- ۳۷- سند شماره ۱۶۱۲/۱۸۰/۱۹۹۶
- ۳۸- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۳۹- عبدالله وازی، حتم تاریخ ایران، وزارت داخله، اداره کلی آثار و نشرات، تهران، ۱۳۳۶، صفحه ۷۷۱
- ۴۰- سند شماره ۱۶۱۲/۱۸۰/۱۹۹۶
- ۴۱- سند شماره ۱۶۱۲/۱۸۰/۱۹۹۶
- ۴۲- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۴۳- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۴۴- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۴۵- همان سند
- ۴۶- عبدالله مسوقی، همان، صفحه ۶۶۷
- ۴۷- همان، صفحه ۶۶۸
- ۴۸- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۴۹- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۵۰- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۵۱- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۵۲- طهماسبی، همان، صفحه ۲۱۸
- ۵۳- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۵۴- مهدیقلی هدایت، خاطرات و خطرات، از ارج دوم ۱۳۴۴، صفحه ۳۶۹
- ۵۵- سندهای شماره ۱۵، ۱۶، ۱۷
- ۵۶- حسن حلاج، تاریخ تحولات سیاسی ایران در قرون معاصر، انتشارات علی جعفری، ۱۳۷۷، ق. صفحه ۹۶
- ۵۷- سند شماره ۱۱۲/۱۴۹۶/۱۹۶۱
- ۵۸- عبدالله مسوقی، همان، صفحه ۶۶۸
- ۵۹- حسین مکی، همان، صفحه ۳۸۷
- ۶۰- ایوانف، تاریخ نوین ایران، ترجمه تیرانی، بی تا، ۱۳۵۶، صفحه ۶۷
- ۶۱- فتح الله نوری اسفندیاری، همان، صفحه ۲۱۰

بسیاری از این دست.

با قبول اهمیت مسئله انتخابات و اساساً مشروعیت قانونی حکومت پهلوی اول، باید به نکته‌ای توجه داشت که زمینه‌هایی که باعث این رخداد گردید کدامند؟

نشریه اسکاتمان در ۱۴ نوامبر ۱۹۲۵ (۲۳ آبان ۱۳۰۴) در رابطه با انتخابات می‌نویسد: «ناظرین مسایل سیاسی... در خصوص انتخابات مجلس مؤسسان ایران و این که باید طبق اصول دموکراسی تشکیل گردد اشتباه نمی‌کنند. اعضای مؤسسان در حقیقت انتصابی هستند نه انتخابی و این قسمت موجب تعجب نخواهد بود» (۶۱). این اظهار نظر بخوبی بادیکی موقع سیاسی و اجتماعی ایران در آن زمان ابراز گردیده است. فرحام سخن این که در تحلیل انتخابات مجلس مؤسسان باید **گفتمان سیاسی (Political discourse)** جامعه ایران در آن مقطع تحقیقاً مورد شناسایی قرار گیرد چه، بیان‌کننده کنش و رفتار سیاسی دولتمردان، سیاستمداران و مردم می‌باشد. گفتمانی که پس از عقیم ماندن جریان جمهوری خواهی در دوزمینه الف) **گفتمان مبتنی بر پادشاهی و گفتمان نوین مبتنی بر پادشاهی در باطن دیکتاتورولی در ظاهر دموکرات** یا مصلح ادامه یافت. شرایط تاریخی، عناصر فعال در حوزه سیاسی و هر یک از رخدادها، امکان تحقق **گفتمان سیاسی از نوع دوم** را پدید آورد و درست به همین دلیل ضرورت طرح مجلس مؤسسان شکل می‌گیرد.

[سند شماره ۲]

سواد تفنگرام (۱)

فرمانده سراب، کپیه (۲) حکومت سراب فرماندهان قسمت‌ها و حکام نظر بر اینکه اراده اعلیحضرت قادر قدرت بهلوی ارواحنا فداء به تشکیل موسسان (۳) فرار گرفته است. امر می‌نمایم بقوریت اقدام لازم در اعلان و نفیبه مراتب به عموم اقدام نموده و منتظر دستورات لازم بشوید که به معهود وصول دستور باید نمایندگان انتخاب و بدون فوت وقت اعزام مرکز بشوند. ۱۲ آبان ماه نمره ۵۳۳.

فرمانده لشکر شمال غرب و قوای آذربایجان: سرئیپ محمدحسین [آبرم]

(۱) تلفون گرامی

(۲) اصل: کویبه

(۳) اصل: ماسه

[سند شماره ۵]

[تنگراف وزارت داخله، اداره مرکز انتخابات، دایره انتخابات، ۱۳۰۶/۸/۲۰]

حکومت جلیله
رویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۳۱۴۸- ماده ۱۴ قانون انتخابات - در مرکز هر حوزه انتخابیه مطابق جدولش که منضم به این قانون است، حکومت محل به محض وصول دستور وزارت داخله برای تعیین انجمن نظارت مرکزی، ۲۲ نفر از طبقات ششگانه (علماء، اعیان، مالکین، تجار، اصناف، زارعین) و ۱۳ نفر از معتمدین اهل محل که معروف به امانت و بسواد و دارای شرایط انتخاب نمودن باشند دعوت می‌کند. مدعوین در همان مجلس از میان خود یا خارج به رأی مخفی و با اکثریت نسی نه نفر را برای عضویت انجمن تعیین نموده‌اند و نه نفر دیگر را نیز به عنوان عضو علی‌البدل از همان مدعوین انتخاب می‌نمایند. در انتخاب مزبور حضور دو نفر از مدعوین کافی خواهد بود. در مناطق هم یکی یا چند طبقه از طبقات ششگانه وجود نداشته باشند، از طبقه دیگر عدد منظور تکمیل خواهد شد.

تبصره ۱- حکومت محل باید بعد از وصول دستور از طرف وزارت داخله در ظرف پنج روز انجمن نظارت مرکزی را تشکیل و البته اعضای آن را به وزارت داخله معرفی نماید.

تبصره ۲- در محل‌هایی که انجمن ایالتی یا ولایتی چهار نفر از نه اعضای انجمن نظارت از اعضای انجمن ایالتی و ولایتی خواهند بود که به انتخاب خود انجمن ایالتی یا ولایتی تعیین می‌شود.

ماده ۲۵- دادن رأی باید مخفی باشد و به این جهت رأی دهندگان قبل از ورود به مجلس انتخاب، اسم

یک یا چند نفر منتخب خود را مطابق عده ای که اعلان شده است روی کاغذ سفید بی نشان باید نوشته و پیچیده یا خورد داشته باشند.

ماده - ۲۷ - انتخاب کنندگان پس از گرفتن تعرفه، بلافاصله بدون این که از انجمن خارج شوند ورقه رأی خود را در حضور نظار در جعبه رأی انداخته، تعرفه خود را به منشی انجمن می دهند که باطل نموده به صاحب آن مسترد دارد.

{امضا ناخیرا}

{سند شماره ۶}

تبریز

مقام حلیل ابانت دامت برکاته

الان تلگراف مجدد از وزارت جلیله زیارت شد، عبارت آن این است، عطف نمره ۸۲۲ در تشکیل انجمن نظارت برای انتخابات مجلس مومسان تسریع نموده، نتیجه را فوراً اطلاع دهید. ۲۱ آبان نمره ۱۲۸۵ وزارت داخله، مستدعی تعیین تکلیف ۲۲ آبان نمره ۱۷

عبدالله

ت ۳۵۰۲۴، نمره ۳۰

ژوئیه شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

{سند شماره ۷}

مقام منبع وزارت جلیله داخله دامت عظمت، ۱۴ آبان ماه ۱۳۰۴، نمره ۷

مرقومه مطامحه نمره ۳۳۷ راجع به دستورات انتخابات از روی قانون و دقت نمودن به مواد مفید در ۱۲ شهریور و ۱۲ مهر ماه ۱۳۱۴ و تسلیم یک نسخه از قانون به هر یک از اعضای انجمن مرکزی و فرعی و شعب آنها زیارت شد، خاطر مبارک از ترتیب انتخابات سراب و گرمروود مطمئن باشد که انشاءالله، انتباس و اشتباهی در جریان این امر مهم و حیظ و خطایی در مفاد مواد قانون و مرفرمات مبارکه روی نخواهد داد.

{امضا عبدالله فتاحی}

[سند شماره ۹]

۲۶ آبان ماه سنه ۱۳۰۴

صورت مجلس انجمن نظارت انتخابات اعضای مجلس موسسان حوزه شوشتر

در تاریخ پنج شنبه ۲۱ آبان ماه در تحت متحدالعمل نمره ۶۳۹ از طرف حکومت جلیله آقایان مفصله ذیل به عضویت انجمن نظارت انتخابات اعضای مجلس موسسان معین شده بود:

حجه الاسلام آقای حاج سید بزرگ مجتهد سلمه... آقای حاج سید نصرالله صدیق التجار، آقای حاج سید محمد ظاهر امین التجار، آقای حاج سید محمدعلی خان مستوفی، آقای حاج سید مهدی علوی، آقای حاج ملاصادق ناظم، آقای حاج اسماعیل معروف.

مشارالیهم قبول عضویت نموده و در تاریخ ۲۱ آبان ماه در مسجد حسین تشکیل جلسه داده و به اکثریت اراحضرت حجه الاسلام آقای حاج سید بزرگ به ریاست انجمن و آقایان حاج میرزا محمدعلی خان مستوفی و آقای حاج سید مهدی علوی به سمت انشاء منتخب شده، بدو بیست ورقه اعلان مهر نموده و روز دادن تعرفه و اخذ آرا از ۲۳ آبان ماه تا روز ۲۵ ماه تعیین نموده و به توسط حکومت جلیله در معاینه و سرمحل های عمومی برای استحضار عامه الفساق شد، علاوه بر این برای این که اهالی کاملاً مستحضر و مطلع شوند به توسط اداره جلیله نظمی، جارچی به اطلاع عمومی برساند روز ۲۴ آبان ماه، انجمن نظارت در تحت ریاست حضرت حجه الاسلام تشکیل و به دادن تعرفه و اخذ آرا مشغول گردید تا روز ۲۵ آبان صبح و عصر با کمال سرعت مشغول دادن تعرفه بوده و تعداد تعرفه هایی که تا غروب ۲۵ داده شده بود مطابق صورت دفتر ثبت به ۱۲۹۶ رسید.

و از روز شروع در دادن تعرفه و اخذ آرا و به اکثریت اراعضای انجمن، صندوق آرا تسلیم اداره نظمی می شد و در این سه روزه نظریه تسریع جریان امور انتخابات و برای آن که اهالی بیشتر بتوانند استفاده از حقوق ملی خود بنمایند، اعضای انجمن و مباشرین خدمت به منازل خود نرفته و صرف ناهار (۱) در مسجد حسین می شد، چنانی و قلبیان و سگار از صبح تا عصر به مصرف عموم می رسید.

روز ۲۶ آبان ماه انجمن نظارت تحت ریاست حضرت حجه الاسلام، تشکیل، عده ای از اهالی نیز حضور بهم رسانیده و جناب میرزا آقاخان مستوفی از طرف حکومت جلیله برای نظارت در حفظ و رعایت مواد قانونی تشریف آورده و مراقبت و مواظبت در جریان امر استخراج آرا بود.

بدو حضرت رئیس انجمن، حجه مهمور و ملکوک آرا را به نظر اعضا رسانیده، سالم و بدون عیب و نقص بودنش را تصدیق نمودند و سپس سند و مهر و لاک را برداشته، اوراق آرا را به زمین ریخته، مطابق قانون آقایان حاجی ملاصادق ناظم و حاجی اسماعیل (۲) معروف زرگر، مباشر شماره اوراق آرا گردید، چهار ورقه از تعداد نمرات رأی اضافه بود، لذا چهار ورقه برداشته و خارج نمودند، مطابق قانون عیناً ضمیمه صورت مجلس گردید. بعد به اکثریت آرا، انجمن آقایان حاج اسماعیل معروف زرگر و حاجی ملاصادق ناظم و آقای علوی برای ثبت اسامی مستخرجه معین و آقای سید محمدعلی خان مستوفی اوراق آرا را فرات و تسلیم حضرت رئیس می نمود.

آرا قرائت شده به موجب ذیل است: به اسم آقای حاج سید مهدی علوی ۸۲۸ رأی، به اسم آقای حاج محمدابویشمکار ۶۳۸ رأی، به اسم آقا سید نورالدین امام ۲۷۴ رأی، به اسم آقا سید بزرگ نجفی ۱۹۴ رأی، به اسم آقا سید حسین امام ۱۴۶ رأی، به اسم حاجی سید حسن امین ۱۲۱ رأی.

۱- اصل، نهار
۲- اصل: اسمعیل

[سند شماره ۱۰]

۲۵ آبان ۱۳۰۴، نمره ۱۶
حکومت محترم سراب و گرمرود

از قرار مذکور پاره ای اشخاص در اطراف جریان امور انتخابات آن حدود برخلاف مقررات جاریه و قوانین انتخابات رفتار مخجل جریان صحت امر می گردند، چون انتظار نمی رود که در حوزه مأموریت جنابعالی این گونه جریانات پیش آمده و در صورت صدق چرا باید جلوگیری نکرده و راپرت قضیه را نداده باشید، لہذا به موجب این لایحه تأکید می شود اشخاصی که در امور انتخابات تشبث غیرقانونی می نمایند فوراً به فرماندهی آنجا معرفی نمایند که با اقدامات لازمه جلوگیری نموده و راپرت قضیه را نیز اطلاع دهید.

کفیل ایالت، احمد منایخی

[حاشیه ۱ سواد مطابق اصل است، نمره ۳۱]

[سند شماره ۱۲]

سواد مرقومه مطاع تلگرافی حضرت اشرف فرمانفرمای کل والی و الاشیان آذربایجان عظمه العالی

برای استحضار عموم اهالی محترم قصبه سراب و دهات متشرف می شود و باید بدانند اگر به تحکم و ظمیع و تعدیس و منتفدین و پول دهندگان کسی آمده به وکالت آنها رای نوشته، به صندوق آزاد اخل نماید، تماماً رد و از عاملین این کار بازخواست خواهد شد. اما هر کس به میل آزادی خود، هر شخصی را لایق وکالت بداند، به اسم اورای نوشته به صندوق آزاد اخل از او مقبول خواهد شد.

حکومت سراب و گرمرود، عبدالله فتاحی

از تیریز به سراب، حکومت محترم راپرت واصله بر این است.

[سند شماره ۱۳]

مجلس شورای ملی، سواد عرضحال اهالی آبادان، مورخه ۱۴ ماه آذر ۱۳۰۲ که منضماً به مراسم مورخه ۲۱ بهمن ماه، شماره ۲۵۹۸۵ ارسال می شود

مقام محترم حضرت مستطاب اجل عالی آقای تقی زاده نماینده محترم مجلس مقدس دارالشورای ملی شیدالله ارکانه

با کمال توقیر و احترام عرض می داریم. البته بر عموم اهالی ایران، خصوصاً نمایندگان محترم پوشیده و پنهان نیست که کلیه اهالی خوزستان از ظلم و تعدیات خزعل همیشه در شکنجه و عذاب بودند و در دوره های انتخاب هم شاید فقط حساسین خوزستان اسمی از وکالت و انتخاب شنیده بودند و الا هیچکدام به رأی العین مشاهده ننموده اند و در موقع انتخاب هم وکلای خوزستان راهر کدام که خزعل و هواخواهانش مایل بودند منتخب می نمودند، بدون آن که اسم آن وکلای را هم اهالی خوزستان بدانند. تا بحمدالله که در این موقع به اجتناب بی زوال آن یگانه باجری، تیران دست این خان ظالم و از سر یک منت اهالی ستمگدیده خوزستان محروم و کوتاه نمود، ولی افسوس که دست آن حائنین که در زمان خزعل معسر کار بوده اند کوتاه نگردیده و امروز هم همان اشخاص معسر کار شده اند. اما در موضوع انتخاب مجلس موسسان روح اهالی آبادان از این انتخاب نکلی بر حیرت است. در صورتی که اهمیت جزیره آبادان به درجات زیادتر از محمره می باشد و دارای یکصد و بیست هزار نفوس است ولی محمره شاید به شصت هزار هم نرسد، با وجود این اهمیت صندوق آرا را در محمره قرار دادند، چند نفر از اهالی آبادان هم رفتند محمره، پس از مذاکرات زیاد فرار بر این شد که یک صندوقی هم به جهت آبادان بفرستند، گر چه فردای آن روز فرستادند ولی افسوس که هیچ یک از اهالی تعرفه ندیدند. تمام باب به دست اهالی بین شهریین دادند که نفعه خارجه می باشند یا به دست چند نفر از شیوخ اطرابی که طرفدار خزعل می باشند که آنها به طایفه خود تقسیم نمایند شرح مختصر این است که شیوخ فردای آن روز به یک دستشان تعرفه و به دست دیگرشان کاغذ لوله کرده که به اسم خزعل بود و خود شیوخ بوشه بودند تقسیم به طایفه خود می نمودند و می گفتند برو، برو بندگان بدر صندوق آن بیچارگان هم که هیچ از قضیه مطلع نبودند رأی خود را که شیخش نوشته بود می انداختند در صندوق.

این است شرح انتخاب کردن آقای شیخ خزعل. آیا مگر این همان خائنی نبود که از ظلم و تعدیات خود نغان خوزستانیان را به عرش اعلی رسانید، آیا مگر این همان خزعل نبود که یکسال قبل علم خود سری را برافراشت، جعفر رشک که مجدداً به این زودی از او اطمینان پیدا کرده و او را انتخاب نمودند. آیا این است معنی آزادی، این است معنی مشروطیت پس اگر واقع آزادی و مشروطیت همین است درود بر روان محمد علی میرزا صد یاد استبداد.

در حائمه از آن وجود محترم تقاضا می نمایم که به جهت جزیره آبادان که بشی از یکصد و بیست هزار نفوس دارد فکری کنید که در دوره ششم مثل مجلس موسسان و دوره های سابق محروم بشیم و جزیره آبادان زادگاه سواد از خودش وکیل صالحی انتخاب نماید. ایام عزت بفرقرار محل امهار و امضا (میرزا حسن) زحیدالله الشریف (عبدالله) (عبده علی) (غریب) (شیخ محمد حسن تهرانی) و ۹ امضا و مهر دیگر است.

[حائیه] سواد مطابق اصل است. ۱۳۰۴/۱۱/۲۴ معارف تفتیشیه امضا طوسی [

[سند شماره ۱۴]

وزارت داخله، نمره ۲۰۹۰، به تاریخ ۲۲ اسفند سنه ۱۳۰۴

مقام منبع وزارت جلیله داخله دامت شوکت

در جواب مرقومه نمره ۲۳۸۶ خاطر اولیای وزارت جلیله را فرین استحضار می دارد که در موقع انتخابات موسسان خود بنده مأمور محمره و آبادان بودم. اولاً اهمیت محمره از هر حیث بیشتر از آبادان است و اگر نفوس شهر آبادان بیشتر از محمره نیست به واسطه این است که تماماً کارکنان و عمده حیات کمیائی هستند که از هر نقطه عالم در آنجا برای کار نمورک پیدا کرده اند. ثانیاً انجمن فرعی تشکیل داده به آبادان فرساده خود بنده هم سه مرتبه برای سرکشی رفته تا کمال آزادی انتخابات را انجام دادند و اگر از اعراب هم تعرفه گرفته باشند از اهل جریه آبادان بوده اند. انجمن فرعی وظیفه نداشته که جلوگیری کند. محل انجمن هم در وسط شهر آبادان معروف در مسجد باران بوده، بکلی این را بیرون را تکذیب می کنم و باین حالت سواد مرقومه محترم با سواد را برت به حکومت محمره فرستاده شد.

[امضا ناخوانا]

[حاشیه ۱] ضبط شود، فوری

[حاشیه ۲] انتخابات، ۱ فروردین.

[سند شماره ۱۵]

وزارت داخله، نیالت آذربایجان، نمره ۳۵۱، ۲۴ دی ماه ۱۳۰۴، تهران، مستقیم

مقام منبع وزارت جلیله داخله دامت شوکت

از قرار را برت های که به وسیله مسافرن نازه و ازاد یادکوبه و نفیسن ما خود شده، به تحریک دشمنان این مملکت بعضی از مهاجرین ایرانی مقیمین یادکوبه و سایر بلاد قفقازیه، مخصوصاً در یادکوبه و نفیس نمایشانی بر خلاف جریان اخیر ایران داده شده که با تصمیمات مجلس موسسان مخالفت ها نموده و اظهار داشته اند که ما از سلسله قاجار ناراضی و از این که طرز حکومت فعلی ایران هم به رژیم شاهنشاهی و سلطنت موروثی اداره بشود نیز ناراضی بوده و اعتراض خودمان را عینی به جریان های امپریالیستی که در ایران سیر می نماید اعلام می نمایم و لازم است عملیاتی را که فعلاً جریان دارد بیروست و جداً طرز حکومت را تغییر داده و کمونیست (۱) نماییم. چر ایندواصله یادکوبه و غیره نیز محوسن قبل مسووعات و حکایات است. ما استعای عطف توجه به این قبل انتشارت بر حسب الوظیفه لازم بوده عرض مبارک اولیای معظم وزارت جلیله برسانند، مستدعی است تعلیمات مقتضیه به مامورین دولت علیه مقیمین قفقاز اعطا شود.

قبل نیالت امضا

۱- اصل، کمیست

احاشیه ۱: اسناد رابرت کفالت ایالت آذربایجان برای جلب توجه وزارت حلیله امور خارجه فرستاده شود.
احاشیه ۲: محرمانه است، اداره شمال، به وزارت خارجه آگاهی دهید.

[سند شماره ۱۶]

به تاریخ ۳۰ آبان ۱۳۰۴

مقام محترم وزارت حلیله داخله دامت شوکته

مرقومه محترمه نمره ۱۷۴۴ راجع به انتخاب این بنده برای مجلس موسسان در محرمه زیارت، با کمال امتنان قبولی خود را به سمت نمایندگی تقدیم می دارد.

(امضا) خزعل

[حاشیه]: اداره مرکز، ثبت و ضبط شود.

[سند شماره ۱۷]

وزارت داخله، اداره مراکز و انتخابات، دایره انتخابات، نمره ۲۳۵۱، به تاریخ ۷ برج ۹ سنه ۱۳۰۴

جناب آقای شیخ خزعل خان

اعتبارنامه نمایندگی جنابعالی از حوزه انتخابیه محرمه برای نمایندگی مجلس موسسان، ملفوف مراسله نمره ۲۸۳۹، حکومت محرمه که جدیداً واصل گردیده است، لفا ارسال می گردد.

(امضا) اشکرالله

[حاشیه]: اعتبارنامه در حضور مبارک بندگان والا حضرت اقدس دامت عظمت به جناب آقای شیخ خزعل خان داده شد. (امضا) اشکرالله

[سند شماره ۱۸]

وزارت داخله، اداره مرکز و انتخابات، دایره انتخابات، نمره ۲۲۵، به تاریخ عروج ۹ سنه ۱۳۰۴، فوری است

حکومت جلیله بهران

موافق اعلان منتشره از طرف حکومت جلیله استخراج آرای حوزه انتخابیه تهران برای مجلس موسسان، بعد از ظهر روز بیست و پنجم ۵ آذرماه خاتمه یافته و در اعلان مزبور مندرج است که فایده هفته شکایات راجع انتخابات پذیرفته می شود، ماده (۷) نظامنامه انتخابات اعضای مجلس موسسان تصریح بر این دارد که انجمن نظارت انتخابات در مورد افتادگی دارد [اعضای مزبور باید مواد ۳-۴-۵-۶-۷-۸-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۸-۳۹ قانون انتخابات را مراعات نمایند و از مواد ۴۰-۴۱-۴۲-۴۳ قانون مذکور ذکر شده و ماده (۹) نظامنامه نیز مقید است که پس از اتمام انتخابات، بلا تأخیر برای هر یک از اعضای مجلس موسسان اعتبارنامه به امضای اعضای انجمن نظارت حکومت محل صادر می شود، باید در نظر گرفتن مواد مزبور مقتضی است قدغن فرمایند فوراً به جایزین اکثریت مراجعه و انتخاب آنها را ابلاغ نمایند تا در صورت قبول بلا تأخیر اعتبارنامه صادر و به وزارت داخله معرفی نمایند.

[مهر و امضای وزارت داخله]

[حسابه اداء سند، ضبط شود. مهر آورد به کابینه حکومت تهران ۶۸۹۷۱۳۰۴/۹۷۷]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

۵۶۷

اداره تلگرافی دولت طبع ایران

شماره کتاب: ۱۳۰

تاریخ وصول	توضیحات	شماره کتاب	شماره مجلد	شماره برگه
۱۳۰۴/۹		۱۱۷	۴	۱۸

تمام نسخ فهارس مطبوعه شماره ۱۲۲ و کتب چاپی از سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 تهیه شده است. در تمام مجلدات این فهارس و کتب چاپی از سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در دسترس است. در صورت نیاز به کتب چاپی از سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می توانید به آدرس تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۲۲، سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مراجعه کنید. در صورت نیاز به کتب چاپی از سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می توانید به آدرس تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۲۲، سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مراجعه کنید.

۷۲

۳۹۴۱۶ (اسمیع و محمد) ۸ شهریور ۱۳۳۸

کتابت محمداکراد

بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم

کتابت محمداکراد

تغیبات ۱۳۳۸
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 بسم الله الرحمن الرحيم

مولانا...

۱۰/۱

۱۰۰

اداره کتابخانه دولت علیه ایران

شماره سند ۸۲۲

م. ن.

۱۳۰

شماره سند	۸۲۲	شماره ثبت	۶۱	شماره ثبت	۲۴	تاریخ وصول	سنگاپور
نوع سند	کتاب	نوع سند	کتاب	نوع سند	کتاب	تاریخ وصول	سنگاپور

تاریخ وصول سند ۱۰/۱/۱۰۰ شماره سند ۸۲۲
 کتابخانه دولت علیه ایران
 شماره ثبت ۶۱ شماره ثبت ۲۴
 تاریخ وصول سنگاپور

کتابخانه دولت علیه ایران

۸۱۲۶

طران
 تصانیف لایحه نالی مقام خج نندت یفر موزر و نوز شبات لایحه
 اصوات فرقا و او جیو و نکلکا زون تره فرقا و نزید ورا طب عنق بهر تیلد شبات
 هند فرقا و اوله بکراف نکایت لایحه کوزده همم اکلا برضه انده بستند و نایه
 سلسله حکومت مراب

پروفسور
 رتال جامع علوم انسانی